

1.ÜNİTE

BİREY VE TOPLUM

5.SINIF DERS NOTU

1.ÜNİTE BİREY VE TOPLUM SOSYAL BİLGİLER SAYESİNDE ÖĞRENDİKLERİM

Sosyal Bilgiler: İnsanları toplumsal hayata hazırlayan haklarımızı, sorumluluklarımızı, özgürlüklerimizi **öğreten**, bunun yanında tarihimizi bilmemizi, **coğrafyamızı** tanımamızı sağlayan bizlerin **etkin ve sosyal birer vatandaş** olmamızı sağlayan çok önemli bir derstir.

Kısaca sosyal bilgiler hayatın ta kendisidir ve hayatın her anında işimize yarar.

Vatandaşlık

Tarih

Filoloji

Coğrafya

Arkeoloji

Felsefe

Antropoloji

Psikoloji

Hukuk

Sosyoloji

Eğitim

Ekonomi

Siyaset

**SOSYAL
BİLİM
DALLARI**

Etkin vatandaş: Haklarını, sorumluluklarını ve özgürlüklerini bilen ve bunları gerektiğinde kullanan kişilere denir.

Etkin Vatandaş

- Oy'unu kullanır.
- Vergilerini öder
- Askerlik görevini yapar
- Kanun ve kurallara uyar
- Ülkesine faydalı olur.
- Haklarını ve sorumluluklarını bilir ve gerektiğinde kullanır.

5.SINIF DERS NOTU

1.ÜNİTE BİREY VE TOPLUM SOSYAL BİLGİLER SAYESİNDE ÖĞRENDİKLERİM

SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN FAYDALARI

- Haklarımızı sorumluluklarımızı, özgürlüklerimizi öğrenmemizi sağlar.
- Atatürk ilke ve inkılaplarının öneminin anlaşılması ve bunların korunması bilincinin yerleşmesini sağlar.
- Vatanını, milletini, bayrağını seven milli ve manevi değerlere sahip çıkan vatandaşların yetişmesini sağlar.
- Vatandaşlık görevi ve sorumluluklarının öğrenilmesini sağlar.
- Yaşadığımız coğrafyayı, çevremizi ve dünyayı tanımamızı sağlar.
- Geçmişimizi, tarihimizi, kültürümüzü öğrenmemizi sağlar.
- İş birliği, dayanışma gibi toplumsal yaşam öğelerini öğrenmemizi sağlar.
- Demokratik yaşamın kurallarını öğretene ve Demokrasiye sahip çıkan bireyler yetişmesini sağlar.
- Aile, okul ve toplum yaşamının dayandığı temel ilkeleri öğrenmemizi sağlar.
- Çevreyi koruma ve iyileştirme bilinci kazanmamızı sağlar.
- Farklılıklara saygı gösteren bireyler olmamızı sağlar.
- Sorunlarımıza çözüm aramak ve hakkımızı korumak için dilekçe hakkı ve bilgi edinme hakkı gibi haklarını kullanan vatandaşlar olmayı sağlar.

5.SINIF DERS NOTU

1.ÜNİTE BİREY VE TOPLUM OLAYLARIN ÇOK BOYUTLULUĞU

Olay: Ortaya çıkan, oluşan, meydana gelen, ilgi çeken veya çekebilecek nitelikte olan her türlü iş, hadise, vaka.

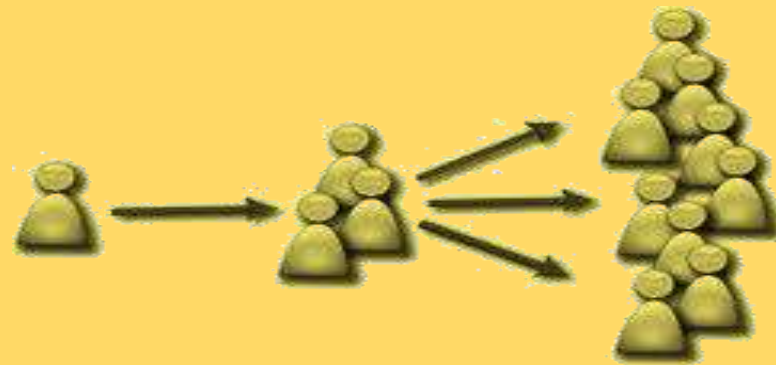
Olayların Özellikleri:

- Bir nedeni olabileceği gibi **Birden çok nedeni** olabilir.
- Bir sonucu olabileceği gibi **Birden çok sonucu** olabilir.
- Bir kişiyi etkileyebileceği gibi **Birden çok kişiyi etkileyebilir.**
- Bazıları **bizim dışımızda** gerçekleşir.
- İnsanları **farklı şekillerde etkiler.** Aynı olay herkesi aynı şekilde etkilemez.
- Her zaman **aynı sonucu doğurmaz.** Olumlu ya da olumsuz sonuçları olabilir.
- **Bir olayın sonucu başka bir olayın nedeni** olabilir.
- Sadece insanlar sebep olmaz. **Hayvanlar ya da doğal çevre de olaylara sebep** olabilir.

Olayların Çok Boyutluluğu: Bir olayın **birden fazla nedeni ve sonucu** olabilir, **birden çok kişiyi etkileyebilir** buna o olayın çok boyutluluğu denir.

Olayların Çok Boyutluluğunun özellikleri

- Olayların birden çok sebebi ve sonucu olabilir
- Bir olaydan herkes aynı şekilde etkilenmez.
- Bir olayın sonucu başka bir olayın sebebi olabilir.
- Her olay bizi etkilemediği gibi görmediğimiz olaylarda bizi etkileyebilir.

5.SINIF DERS NOTU

1.ÜNİTE BİREY VE TOPLUM OLAYLARIN ÇOK BOYUTLULUĞU

Örnek Bir Olay Orman Yangını: Bu olayın birden çok nedeni ve sonucu olabilir.

Nedenleri

- Aşırı sıcak.
- Piknik yapanların ateşini söndürmemesi.
- Sigara izmariti.
- Yıldırım düşmesi.
- Kasten ormanı yakma.
- ...

Sonuçları

- Orman alanları yok olur.
- Erozyon artar.
- Yabani hayvanlar etkilenir.
- İnsanlara zarar verebilir.
- Hava kirliliğine neden olabilir.
- ...

Bu örnek olayda da görüldüğü gibi bir olayın birden çok nedeni ve sonucu var buna çok boyutluluk denmektedir.

Sizlerde trafik kazası, küresel ısınma veya bir kavga gibi olayların nedenini ve sonucunu sayarak olayların çok boyutluluğunu daha iyi kavrayabilirsiniz.

5.SINIF DERS NOTU

1.ÜNİTE BİREY VE TOPLUM HAKLARIMIZ VE SORUMLULUKLARIMIZ

BİREYLER, GRUPLAR ve KURUMLAR

BİREY: Kendine has özellikleri olan **toplumdaki insanlardan her birine** denir. Bireyler toplum içinde **hayatını idame ettirmek için** gruplara, kurumlara ihtiyaç duyarlar.

Bu gruplar ve Kurumlar sayesinde sosyalleşiriz. İçinde yaşadığımız toplumun üyesi olma sürecine de **sosyalleşme** denir.

GRUP: Görüşleri, amaçları, çıkarları bir olan kişiler bütününe grup denir.

Bir topluluğun grup olabilmesi için

- En az iki kişiden oluşan ve Ortak bir amaçları olan,
- Aralarında dayanışma ve iş birliği bulunması gerekir.

Aile (Üyesi olduğumuz ilk grup) **Futbol takımı, sınıfımız, arkadaş gruplarımız, kulüplerimiz ...** gruba örnektir.

- Bir kişi aynı anda birden çok gruba üye olabilir. Üye olduğu gruplarda farklı rolleri bulunur.

KURUM: Topluma **hizmet eden** ve herhangi bir **ihtiyacını karşılayan devletle ilişkisi** olan örgütlere kurum denir.

Aile (hem grup hem de kurumdur.)

Okul

Hastane

Belediye

...

5.SINIF DERS NOTU

1.ÜNİTE BİREY VE TOPLUM HAKLARIMIZ VE SORUMLULUKLARIMIZ

ROLLERİMİZ HAKLARIMIZ VE SORUMLULUKLARIMIZ

ROL: Bir kişinin bir işte ya da grupta **üzerine düşen görevidir.** (Kesinlikle filmlerdeki rollerle karıştırmayalım.)

Ailede : Evlat,çocuk,abi,kardeş...

Okulda: Öğrenci, Sınıf Başkanı, Ödev Kontrolçüsü...

Dışarıda (sokak, Avm...) Oyun Arkadaşı, Müşteri...

- Bir insan aynı anda **birden fazla role sahip** olabilir.
- Rolümüz, **içinde bulunduğumuz gruba veya kuruma göre değişebilir**

HAK: Yasaların ya da toplumun **kişilere tanıdığı yetkidir.** Eğitim, sağlık, güvenlik, yaşam... hakkı gibi.

Toplum içinde bulunduğumuz grup ve kurumlarda üstlendiğimiz role göre haklarımız da değişmektedir.

Okulda

Evde

- Teneffüse çıkmak
- Eğitim almak
- Kütüphaneden yararlanmak.
- Yeme, içme ve barınma gibi ihtiyaçlarımızın karşılanması
- Okul ve eğitim masraflarımızın karşılanması
- Fikirlerimize saygı gösterilmesi **gibi haklarımız vardır.**

5.SINIF DERS NOTU

1.ÜNİTE BİREY VE TOPLUM HAKLARIMIZ VE SORUMLULUKLARIMIZ

SORUMLULUK: Kişinin üzerine düşen yükümlülüklerini zamanında yerine getirmesi ve davranışlarının sonuçlarını üstlenmesidir.

- İçinde bulunduğumuz gruplara ve kurumlara göre **sorumluluklarımız değişmektedir.**
- Trafik kurallarına uymak, okula zamanında gelmek, sınıfı temiz tutmak, ev işlerine yardım etmek, okul kurallarına uymak çevreyi temiz tutmak ... gibi sorumluluklarımız vardır.
- İçinde bulunduğumuz gruplara ve kurumlara karşı sorumluluklarımızı yerine getirdiğimizde sevilen, sayılan mutlu bireyler oluruz

PLAN: Bir işi sonuçlandırmak için **neyin, ne zaman yapılacağı**nın önceden düzenlenmesine plan denir.

Planlı çalışmak, bireyi **başarıya götürdüğü** gibi işlerimizi de zamanında ve düzgün bir şekilde sonuçlandırmamızı sağlar. Plansız çalışmak ise başarısızlığa neden olur.

5.SINIF DERS NOTU

1.ÜNİTE BİREY VE TOPLUM ÇOCUK HAKLARI

Her birey 18 yaşına kadar çocuk sayılır ve buna bağlı hakları da vardır. Bu haklara çocuk hakları denir.

ÇOCUK HAKLARI: Dünyadaki bütün çocukların doğuştan sahip olduğu ve onların eşit kabul edildiği haklara denir.

Çocukların Sadece çocuk olmalarından dolayı hakları vardı ve bu haklar uluslararası bir belge ile korunmalıydı.

20 Kasım 1989 yılında Birleşmiş Milletler tarafından "Çocuk Haklarına Dair Sözleşme" kabul edilmiş ve 20 Kasım tarihi "Dünya Çocuk Hakları Günü" olarak kutlanmaya başlamıştır.

Ülkemiz bu sözleşmeyi 1990 yılında kabul etmiştir.

Çocuk haklarının korunması için Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu **UNICEF**, (Yunisef) kurulmuştur.

Ülkemizde çocuk haklarının uygulanması ve çocukların korunmasından sorumlu bakanlık **Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler** bakanlığıdır.

5.SINIF DERS NOTU

1.ÜNİTE BİREY VE TOPLUM ÇOCUK HAKLARI

ÇOCUK HAKLARI

- Her çocuğun **Yaşamak en temel hakkıdır.**
- Her birey **on sekiz yaşına kadar çocuk** olarak kabul edilir ve vazgeçilmez haklara sahiptir.
- Her çocuğun **sağlık** hizmetlerinden yararlanma **hakkı** vardır.
- Her Çocuğun **eğitim hakkı** vardır.
- Her çocuğun **oyun oynama hakkı** vardır.
- Her çocuğun **ailesiyle birlikte yaşama hakkı** vardır.
- Her çocuğun, **görüşlerini serbestçe ifade etme hakkı** vardır.
- Her çocuğa doğduğunda bir **isim hakkı** ve **bir devletin vatandaşı olma hakkı** vardır.
- **Engelli çocukların özel olarak korunma ve saygı görme hakkı** vardır.
- **Çalıştırılmama hakkı.** Hiçbir çocuk yetişkinler gibi ya da zorla çalıştırılamazlar
- Çocuğun yetiştirilmesinden sorumlu olan kişiler, **çocuklara zarar verecek davranışta bulunamazlar.** Bulunması durumunda devlet çocuğu alıp kendisi yetiştirir.

Çocuk hakları ihlallerine örnek olarak;

- Hayatlarının tehlikeye girmesi ve yaşamlarının sona ermesi
- Çocukların küçük yaşta çalıştırılması,
- İstismar ve ihmal edilmesi,
- Şiddete maruz kalmaları,
- Eğitim ve sağlık haklarının engellenmesi,

